

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра українознавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Директор Навчально-
наукового інституту
екології

Ганна ІТЕНКО

“13 серпня” 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

рівень вищої освіти перший бакалаврський
галузь знань 20 Аграрні науки та продовольство
(шифр і назва)
спеціальність 201 Агрономія
(шифр і назва)
освітня програма Агроменеджмент і цифрові технології в агробізнесі
(шифр і назва)
спеціалізація _____
(шифр і назва)
вид дисципліни обов'язкова
(обов'язкова/ за вибором)
факультет Навчально-науковий інститут екології

2023/2024 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою філософського факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна «_16_» _червня_ 2023 року, протокол №_6_

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Наталя АКСЬОНОВА канд. іст. наук, доцент кафедри українознавства філософського факультету

Програму схвалено на засіданні кафедри українознавства
Протокол від “_12_”_червня_ 2023 р. №_11_

В. о. завідувача кафедри
українознавства

В'ячеслав ПОТОЦЬКИЙ

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Агроменеджмент і цифрові технології в агробізнесі»

Гарант освітньо-професійної програми
«Агроменеджмент і цифрові
технології в агробізнесі»

Андрій АЧАСОВ

Програму погоджено науково-методичною комісією Навчально-наукового інституту екології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Протокол від “29” червня 2023 року, протокол № 9

Голова науково-методичної комісії

Навчально-наукового інституту екології

Надія МАКСИМЕНКО

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Історія України» складена відповідно до освітньо-професійних (освітньо-наукових) програми ««Агроменеджмент і цифрові технології в агробізнесі» спеціальності 201 Агрономія.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є поглиблення знань здобувачів з історії України, ознайомлення з основними тенденціями розвитку сучасної історичної науки, оволодіння методами роботи з історичними джерелами та науковою літературою.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є визначення ролі історії України в системі соціально-гуманітарних наук; оволодіння навичками самостійного пошуку наукової літератури, ознайомлення з основами традиційної та модерної історіографії; висвітлення найважливіших дискусійних проблем; оволодіння сучасними засобами вивчення історичних джерел та наукових публікацій, прийомами їх аналізу та здобуття на цій основі практичних навичок для оцінки поточних суспільних процесів та явищ.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів вищої освіти **компетентностей**.

Відповідно до ОПП освітньо-професійної програми «Агроменеджмент і цифрові технології в агробізнесі» під час вивчення дисципліни студенти мають набути такі **загальні компетентності**:

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини й громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу й суспільство та у розвитку суспільства, техніки й технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

1.3. Кількість кредитів 3.

1.4. Загальна кількість годин 90 год.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язковий	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	
Семестр	
1-й	
Лекції	
32 год.	
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	
Лабораторні заняття	
год.	
Самостійна робота	
42 год.	
В тому числі індивідуальні (контрольна робота) завдання	
12 год.	

1.6. Заплановані результати навчання

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів вищої освіти програмних результатів навчання відповідно до світньо-професійної програми «**Агроменеджмент і цифрові технології в агробізнесі**»:

ПРН 1. Аналізувати основні етапи й закономірності історичного розвитку для формування громадської позиції.

ПРН 2. Прагнути до самоорганізації та самоосвіти.

ПРН 4. Порівнювати та оцінювати сучасні науково-технічні досягнення в галузі агрономії.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Давня, середньовічна та ранньомодерна історія України

Тема 1. Вступ до історії України. Стародавня історія України

Предмет і завдання курсу. Методологічні проблеми вивчення історії України. Джерела та історіографія. Періодизація української історії.

Поява людського життя та археологічні пам'ятки на території України. Неолітична революція. Трипільля: археологічна культура чи цивілізація. Бронзова доба на території України. Кіммерійці, скіфи і сармати. Особливості соціально-економічного, політичного та культурного розвитку античних міст-держав Північного Причорномор'я та скіфів. Етногенез слов'ян. Східнослов'янські племена в I тис. н. е.

Тема 2. Русь-Україна (Київська держава)

Утворення ранньосередньовічної держави на українських землях. Норманська та слов'янська теорії походження давньоруської держави. Перші київські князі. Система опадкування княгині Ольги. Завоювання Святослава Ігоровича. Еволюція суспільно-політичного та економічного устрою українських земель. Поширення християнства. Внутрішня і зовнішня політики Русі-України. Діяльність Ярослава Мудрого. «Руська Правда» та її значення. Триумвірат. Князівські з'їзди. Діяльність Володимира Мономаха. Міжнародні зв'язки і місце Давньоруської держави в історії Європи. Причини політичної роздробленості Русі.

Тема 3. Королівство Руське (Галицько-волинська держава). Монгольська навала

Причини розпаду ранньосередньовічної держави. Князівства Середнього Подніпров'я. Об'єднавча політика князя Романа Мстиславовича. Галицько-Волинська держава. Діяльність галицьких бояр. Соціально-політичний портрет київських князів. Монгольська навала. Вплив Золотої Орди на політичне життя українських земель. Данило Галицький, його антиординська діяльність. Галицько-Волинське князівство в другій половині XIII – першій половині XIV ст. Галицько-Волинський літопис XIII ст. Історичне значення Галицько-Волинської Русі.

Тема 4. Руські удільні князівства у складі іноземних держав. Кримське ханство

Входження українських земель до складу Великого князівства Литовського. Українські землі в складі Великого князівства Литовського. Земські привілеї. Особливості політичної системи, Вальний сейм, Магдебурзьке право в Україні. Литовські статuti. Становлення Кримського ханства, діяльність Гаджі Гірея. Включення Буковини до складу Молдавського князівства. Захоплення Закарпаття Угорщиною. Перехід Галичини під владу поляків.

Тема 5 Українські землі у складі Речі Посполитої

Люблінська унія 1569 р. Колонізація українських земель. Фільваркова система. Слободи. Релігійна ситуація в українських землях. Братський рух. Полемічна література. Поява греко-католицької (уніатської) церкви та її значення для розвитку суспільства. Формування низового та реєстрового козацтва. Еволюція козацького руху в 1590-ті – 1630-ті роки. Соціально-політична характеристика шляхти в Україні. Петро Сагайдачний, Костянтин Острозький, Іван Вишенський, Петро Могила як політичні і культурні діячі. Соціально-

економічні наслідки перебування Українських земель у складі Речі Посполитої (1569-1647 рр.). Запорозька Січ – демократична республіка. Боротьба проти турків і татар. Козацько-селянські повстання в Україні кінця XVI – першої третини XVII ст. Криштоф Косинський, Северин Наливайко, Марко Жмайло, Тарас Федорович, Іван Сулима, Павло Павлюк, Яків Острянин. Куруківська угода 1625 р. «Ординація» 1638 р. Причини поразок та наслідки повстань.

Тема 6. Козацька Україна XVII століття

Причини та характер Визвольної війни. Утворення і розвиток козацької держави (Гетьманщини). Політика зовнішньополітичних союзів Богдан Хмельницького. Перші перемоги 1648 р. Становлення української козацької держави. Військові дії 1649-1653 рр. Максим Кривоніс, Данило Нечай, Іван Богун. Зборівська та Білоцерківська угоди. Переяславська рада та договір з Московською державою 1654 р., його оцінка істориками. Березневі статті. Дипломатія Богдана Хмельницького. Події 1654-1657 рр. Віленська угода 1656 р. Іван Виговський. Гадяцький трактат. Руїна: причини та характер громадянської війни. Особливості політичної орієнтації гетьманів Лівобережної та Правобережної України в 1660-1680-ті рр. Іван Брюховецький, Петро Дорошенко, Юрій Хмельницький. Буцацька угода. Чигиринські походи (1677-1678 рр.). Поступове обмеження автономії України з боку Росії. Гетьмани Дем'ян Многогрішний та Іван Самойлович. «Вічний мир» і остаточне закріплення поділу України. Соціально-економічні, політичні, демографічні наслідки революції

Тема 7. Українські землі в кінці XVII – друга половина XVIII ст.

Гетьманування Іван Мазепа: історичні міфи і реалії (кінець XVII – початок XVIII ст.). Коломацькі статті. Повстання 1702-1704 рр. на Правобережжі. Перша Малоросійська колегія. Поступове обмеження автономії Гетьманщини. Гетьманування Кирила Розумовського. Друга Малоросійська колегія. Правобережна Україна в складі Речі Посполитої. Гайдамацький рух. Соціально-політична характеристика української козацької старшини. Козацькі літописи. Слобідська Україна як історико-культурний регіон. Остаточна ліквідація автономних прав України. Запорозька Січ в кінці XVII – XVIII ст. Іван Сірко. Причини та наслідки ліквідації Запорозької Січі. Приєднання Росією Півдня України та його колонізація в другій половині XVIII ст. Правобережна Україна та західноукраїнські землі у другій половині XVII ст. Опришківський рух. Олекса Довбуш. Гайдамацький рух. Коліївщина. Поділи Польщі (1772, 1793, 1795) та приєднання українських земель до Росії та Австрії.

Розділ 2. Україна в XIX-XXI ст.: формування модерної нації та держави.

Тема 8. Українські землі під володарюванням Російської імперії (кінець XVIII – XIX ст.). Особливості національно-культурного відродження в Наддніпрянській Україні. Форми та прояви українського відродження. «Історія Русів». Харківський університет та його роль в розвитку української культури. Україна в російсько-турецькій війні 1806-1812 рр. Бухарестський мирний договір. Україна в російськофранцузькій війні 1812 р. Російсько-турецька війна 1828-1829 рр. і Україна. Занепад кріпосницьких та зародження ринкових відносин в українській економіці. Початок промислового перевороту. Антикріпосницька боротьба в Україні. Устим Кармелюк. Суспільно-політичний рух у Наддніпрянській Україні. Масонство. Декабристи. Тарас Шевченко: оцінка суспільно-політичного значення творчості поета. Кирило-Мефодіївське братство. Микола Костомаров. «Закон Божий. Книга буття українського народу». «Великі реформи» 1860-1870-х рр. в Російській імперії: особливості проведення і наслідки в українських землях. Становлення та розвиток місцевого самоврядування. Національний рух у Східній Україні в другій половині XIX ст. Громади. Михайло Драгоманов та його «Листи на Наддніпрянську Україну».

Тема 9. Українські землі в складі Австро-Угорської імперії (кінець XVIII –XIX ст.). Особливості національно-культурного відродження на західноукраїнських землях. Особливості економічного і суспільно-політичного життя в Західній Україні. Вплив ідей романтизму на українську культуру. Характер політики австрійського уряду щодо українців. Реформи Марії-Терезії та Йосипа II. Початок національного відродження в Галичині. «Руська трійця». Події революції 1848-1849 рр. на західноукраїнських землях. Головна Руська Рада. Скасування кріпацтва. Повстанський рух. Лук'ян Кобилиця. Москвофільство і народовство. «Просвіти». Виникнення українських політичних партій, їх програмні вимоги та діяльність. Концепція «органічного розвитку». Соціальні верстви українського суспільства в умовах наздоганяючої модернізації: селяни, інтелігенція, робітники (соціально-політичний портрет). Наукова діяльність Михайла Грушевського. Івана Франко. Радикалізація українського руху. Утворення партій. Зв'язки прогресивних діячів Галичини і Наддніпрянської України. Українське національне життя на Закарпатті та Буковині.

Тема 10 Українські землі на початку XX століття. Перша світова війна. Розвиток капіталізму в промисловості та сільському господарстві, його особливості на поч. XX ст. Соціальне та національне гноблення українського народу. Діяльність українських національних партій (РУП, УНП, УСДРП, УДРП). Україна в період революції 1905-1907 рр. Виникнення Рад робітничих депутатів. Пожвавлення політичного і національно-культурного життя. Діяльність Євгена Чикаленка, Володимира Винниченка, Миколи Міхновського. Українська думська громада у першій та другій Державних думах. Аграрна реформа Петра Столипіна та її здійснення в Україні. Українські землі напередодні Першої світової війни. Плани щодо України Антанти і Троїстого союзу. Воєнні дії на території України. ТУП. Діяльність українських партій, організацій і товариств у Західній Україні. Утворення військових формувань. Головна Українська Рада. УСС, їх бойовий шлях. Становище Галичини та Буковини в роки Першої світової війни. Антиукраїнська політика царської адміністрації. Еміграція західноукраїнських трудящих.

Тема 11. Українська національно-демократична революція. Визвольні змагання. Українська Центральна Рада. Створення УНР. Боротьба за владу в Україні в кінці 1917 – на початку 1918 рр. Війна з більшовиками. Брестський мирний договір. Конституція УНР (1918 р.). Українська держава. Павло Скоропадський. Директорія. Симон Петлюра. Більшовизм в Україні. Створення УСРР. ЗУНР: виникнення, історична доля. Діяльність Євгена Петрушевича. Селянський повстанський рух в Україні 1918-1920 рр. Холодноярська республіка. Здобутки, наслідки, уроки національно-демократичної революції. Версальська система і українські землі.

Тема 12. Україна в 1920-1930-ті рр. Особливості непу в Україні. Радянська Україна і створення СРСР. Політика коренізації (українізації). Літературна дискусія 1925-1928 рр. Микола Хвильовий про європейську орієнтацію української культури. Політичне, культурне та повсякденне життя в УСРР 1920-х рр. Діячі української політики та культури: Християн Раковський, Олександр Шумський, Сергій Єфремова. Микола Скрипник. Радянська модернізація кінця 1920-1930-х рр. Індустріальний розвиток України в умовах форсованої індустріалізації 1930-х рр. Голодомор 1932-1933 рр.: причини та наслідки. Тоталітарний режим. «Великий» терор. Західна Україна, Північна Буковина та Закарпаття в 1920-1939 рр. Національно-визвольний рух. ОУН. Ідеологія «інтегрального націоналізму». УНДО. Проголошення незалежності Карпатської України.

Тема 13. Україна в роки Другої світової війни.

Українське питання в європейській політиці напередодні та на початку Другої світової війни (1939-1941 рр.). Початок Другої світової війни і доля українських земель. Радянізація західноукраїнських земель. Бойові дії в Україні в 1941-1944 рр. Воєнно-політична ситуація в Україні у 1941-1942 та 1943-1944 рр. Нацистський окупаційний режим. Рух Опору. Радянські партизани та бійці УПА: соціально-політична характеристика керівників та рядових учасників руху Опору.

Тема 14. УРСР після Другої світової війни. Десталінізація

Зміни території УРСР після Другої світової війни. Особливості відбудови народного господарства. Жданівщина. Політична ситуація в Західній Україні (1945-1953 рр.). Діяльність УПА. Репресивна система у повоєнний період. «Відлига». Розвиток народного господарства у 50-60-х рр. Лібералізація суспільно-політичного життя. Економічні реформи та їх наслідки. Шестидесятники. Ідеологізація культурного життя і посилення русифікації. Зародження дисидентського руху. Українська робітничо-селянська спілка.

Тема 15. Україна в період загострення кризи радянської системи (1965-1985 рр.). Перебудова.

Реформа Косигіна. Неосталінізм. Діяльність Петра Шелеста, Володимира Щербицького. Опозиційний рух. Утворення Української Гельсінської Спілки (УГС). Книга Івана Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація?» Соціально-політичний портрет українського дисидента 1950-1980-х рр. Левко Лукьяненко. Політичні репресії. Конституція УРСР 1978 р. Радянська людина як суспільний феномен в УРСР (1960-ті – 1991 рр.). КПУ в політичній системі УРСР. Дисидентський рух 1950-1980-х рр.: типологія, форми та методи боротьби. Мустафа Джамілев. Наростання економічної кризи. Продовольча програма. Причини перебудови.

Тема 16. Становлення України як незалежної держави

Проголошення незалежності України. Становлення політичної системи: подолання радянського спадку, поширення європейських цінностей. Формування державних структур, органів місцевого самоврядування, громадянського суспільства. Особливості багатопартійності у посттоталітарній Україні. Кризові явища в економіці та спроби реформ. Вибір зовнішньополітичної стратегії. Історія української національної символіки. Розгортання державотворчих процесів. Становлення владних структур. Воєнна доктрина України. Партійне життя. Економічні проблеми. Модель реформування економіки України. Соціальні трансформації. Політичне життя у 1993-2004 рр. Прийняття Конституції України. Виборча система. Спроби політичного реформування України. Президентські вибори 2004 р. «Помаранчева революція». Президентські вибори 2010 р. Основні напрями зовнішньої політики. Визнання Української держави на міжнародній арені. Вступ до Ради Європи. ГУАМ. Курс України на членство в ЄС. Україна і НАТО. Україна і глобальні проблеми цивілізації. Революція Гідності. АТО-ООС. Україно-російська війна: причини та можливі наслідки.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Ус бог о	У тому числі					У с ь о г о	у тому числі				
		Л	С	Л а б	інд	С.р		л	С	ла б	ін д	С.р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Давня, середньовічна та ранньомодерна історія України.												
Тема 1. Вступ до історії України. Стародавня історія України	7	2	2			3						
Тема 2. Русь-Україна (Київська держава)	4	2				2						
Тема 3. Королівство Руське (Галицько-волинська держава). Монгольська навала	6	2	2			2						
Тема 4. Руські удільні князівства у складі іноземних держав. Кримське ханство	5	2				3						
Тема 5 Українські землі у складі Речі Посполитої	7	2	2			3						
Тема 6. Козацька Україна XVII століття	5	2				3						
Тема 7. Українські землі в кінці XVII – друга половина XVIII ст.	6	2				4						
Разом за розділом 1	40	14	6			20						
Розділ 2. Україна в XIX-XXI ст.: формування модерної нації та держави.												
Тема 8. Українські землі під володарюванням Російської імперії (кінець XVIII –XIX ст.).	7	2	2			3						
Тема 9. Українські землі в складі Австро-Угорської імперій (кінець XVIII –XIX ст.)	5	2				3						
Тема 10 Українські землі на початку XX століття. Перша світова війна	7	2	2			3						
Тема 11. Українська національно-демократична революція. Визвольні змагання	7	2	2			3						
Тема 12. Україна в 1920-1930-ті рр.	6	2	2			2						

Тема 13. Україна в роки Другої світової війни.	6	2	2			2					
Тема 14. УРСР після Другої світової війни. Десталінізація	4	2				2					
Тема 15. Україна в період загострення кризи радянської системи (1965-1985 рр.). Перебудова.	4	2				2					
Тема 16. Становлення України як незалежної держави	4	2				2					
Разом за розділом 2	50	18	10			22					
Усього годин	90	32	16			42					

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денне	заочне
1	Особливості опануванням курсом «Історія України» в закладах вищої освіти	2	-
2	Давньоруська держава. Королівство Руське	2	-
3	Українські землі під владою іноземних держав (середина XIV – початок XVII ст.)	2	-
4	Гетьманщина як сторінка української державності	2	-
5	Колонізація українських земель Російською та Австрійською (Австро-Угорською) імперіями	2	-
6	Українські визвольні змагання 1917–1921 рр.	2	-
7	Радянський тоталітарний режим на українських землях	2	-
8	Україна в період творення незалежної держави	2	-
Усього годин		16	

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денне	заочне
1	Підготовка до семінарських занять	20	-
2	Підготовка до контрольної роботи	7	-
2	Підготовка презентації «Історія моєї вулиці/містечка/села» з підбором бібліографії та ілюстрацій з історичних джерел	15	-
	Разом	42	-

6. Індивідуальні завдання

Відповідно до навчального плану з курсу «Історія України» студент/ка виконує одну контрольну роботу, яка є допуском до складання іспиту. Головна мета її – перевірка самостійної роботи студентів у процесі навчання, виявлення ступеня засвоєння теоретичних положень курсу. Контрольна робота проходить у тестовій формі і містить по 8 тестових питань – відповідь на кожне з питань важить 1 бал.

7. Методи навчання

Методи навчання – взаємодія між викладачем і здобувачами, під час якої відбувається передача та засвоєння знань, умінь і навичок від викладача до здобувача, а також самостійної та індивідуальної роботи здобувача. При проведенні визначених планом видів занять використовуються такі методи:

1. Під час викладення навчального матеріалу:
  - словесні (бесіда, пояснення, розповідь, інструктаж);
  - наочні (ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження);
  - практичні (вправи, практичні роботи, дослідні роботи).
2. За організаційним характером навчання:
  - методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності;
  - методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності;
  - методи контролю та самоконтролю у навчанні;
  - бінарні (поєднання теоретичного, наочного, практичного) методи навчання.
3. За логікою сприймання та засвоєння навчального матеріалу: індуктивно-дедукційні, репродуктивні, прагматичні, дослідницькі, проблемні тощо.

Основні форми навчального процесу при вивченні дисципліни «Історія України»:

- навчальні заняття;
  - самостійна робота здобувачів;
  - робота в наукових бібліотеках та пошук літератури у мережі Інтернет;
  - контрольні заходи.
2. Види навчальної роботи здобувачів:
- лекція;
  - семінарське заняття;
  - консультація;
  - іспит.

Дисципліна передбачає використання традиційних, активних та інтерактивних методів навчання (дебати, мозковий штурм, лекції з використанням інтерактиву, методи оцінювання і самооцінювання, планування та інші). З-поміж традиційних методів використовуються: 1). Пояснювально-ілюстративний метод – здобувачі отримують знання на лекції, з навчальної або методичної літератури в «готовому» вигляді. Сприймаючи й осмислюючи факти, оцінки, висновки, здобувачі залишаються в рамках репродуктивного (відтворюючого) мислення. Застосовується для передачі великого масиву інформації. 2). Метод проблемного викладу – використовуючи різноманітні джерела й засоби, викладач, перш ніж викладати матеріал, ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, а потім, розкриваючи систему доказів, порівнюючи точки зору, різні підходи, показує спосіб рішення поставленого завдання. 3). Частково-пошуковий, або евристичний, метод – організація активного пошуку рішення висунутих у навчанні (або самостійно сформульованих) пізнавальних завдань або під керівництвом викладача, або на основі евристичних вказівок.

Процес мислення набуває продуктивного характеру, але при цьому поетапно направляється й контролюється викладачем або самими здобувачами на основі роботи над програмами і навчальними посібниками. Найчастіше застосовується на семінарах.

Комунікативні методи поділяються на пасивні й активні: у перших провідна роль належить викладачеві (здобувач лише фіксує зміст лекції, протоколює дії викладача тощо); в активних методах ініціатива належить здобувачеві, який активно контактує з викладачем (активні методи поділяються на групові (мозковий штурм, круглий стіл, ділові ігри) та індивідуальні методи (інтерв'ювання, вільний діалог, експертні ігри)).

З метою активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів при вивченні дисципліни «Історія України» використовуються різноманітні методи навчання, а саме: вербальні (словесні), наочні та практичні методи, які включають в себе як подання

матеріалу викладачем (лекція, розповідь, пояснення, бесіда), так і роботу здобувачів з підручником, довідковою, і навчальною літературою та пошуком її у глобальній мережі Інтернет, робота з історичними джерелами, виконання тестових завдань, підготовка самостійної роботи і презентацій до семінарських занять тощо. Метод викладання навчального матеріалу визначаються викладачем у залежності від цілей і завдань, виду занять, змісту теми, можливостям (інтелектуальним, психологічним, морально-етичним тощо) здобувачів, наявним умовам і часу, відведеному для вивчення теми.

Під час лекцій використовуються наступні методи: пояснювально-ілюстративний, або інформаційно-рецептивний метод – історична реконструкція, лекція, пояснення, робота з історичними джерелами, демонстрація тощо, проблемний метод подачі навчального матеріалу, частково-пошуковий або евристичний методи, коли викладач розділяє проблему на частини, здобувачі здійснюють окремі кроки щодо розв'язування підпроблем. Під час викладання навчального матеріалу лекції використовується мультимедійна презентація.

8. Методи контролю

Засвоєння тем розділів (поточний контроль) здійснюється на практичних заняттях відповідно до контрольних цілей. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки здобувачів до виконання конкретної роботи.

Поточний контроль і оцінювання результатів навчання передбачає виставлення оцінок за всіма формами проведення занять:

- контроль та оцінювання активності роботи здобувача під час лекційних та практичних занять (групова дискусія);
- контроль та оцінювання якості підготовки та розробки презентацій під час виконання самостійної роботи здобувачів;
- контроль засвоєння теоретичного та практичного матеріалу (у вигляді тестування);
- контроль та оцінювання вмінь проводити самостійні джерелознавчі дослідження та презентувати їх із застосуванням сучасних інформаційних технологій.

Оцінювання з курсу «Історія України» ґрунтується на принципах академічної доброчесності. Порушенням академічної доброчесності вважається:

- академічний плагіат (оприлюднення чийось результатів дослідження як власних або тексту без вказання авторства);
- самоплагіат (опублікування власних раніше опублікованих наукових результатів як нових);
- фабрикація (вигадування даних чи фактів);
- фальсифікація (відома зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень);
- списування;
- обман;
- хабарництво;
- необ'єктивне оцінювання;
- допомога учням під час оцінювання їх навчальних результатів чи створення перешкод під час оцінювання;
- вплив на працівника, щоб він здійснив необ'єктивне оцінювання.

Критерії оцінювання роботи здобувачів на семінарських заняттях:

Ваговий бал – 5. Максимальна кількість за усі виступи: $8 \times 5 = 40$ балів.

5 балів – красномовний виступ, риторично грамотний за усіма параметрами оцінювання.

4 бали – логічний виступ, інформаційно повний, продуманий.

3 бали – виступ за темою з частковими порушеннями параметрів красномовства.

2 бали – виступ, що опирається на одне джерело

1 бали – формальний виступ з намаганням схематично викласти тему.

0 – пасивна присутність.

Критерії оцінювання контрольної роботи

Контрольна робота містить 8 тестових питань по 1 балу за кожну правильну відповідь.

Критерії оцінювання робіт за самостійними завданнями:

За завдання з самостійної роботи здобувачі вищої освіти можуть набрати 12 балів максимально. Критерієм оцінки самостійної роботи є наявність власної (авторської) позиції; пов'язаність змісту есе із сучасними українськими реаліями (практичними чи теоретичними); наявність висновку й посилань на літературу і джерела.

11-12 балів – робота виконана на високому теоретичному рівні, містить аналіз побаченого і добре обґрунтовану авторську позицію.

9-10 балів – має незначні недоліки з питань самостійної роботи, авторська позиція обґрунтована не досить послідовно.

7-8 балів – не містить критичного аналізу, неповністю висвітлена проблематика.

5-6 балів – робота не містить достатньо джерел і літератури, відсутня авторська позиція

3-4 бали – робота має компілятивний характер, помилки в оформленні.

1-2 бали – робота не містить списку джерел

0 балів – плагіат, несамостійно виконана робота

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення екзамену.

Загальна кількість балів за успішне виконання екзаменаційних завдань – 40. Час виконання – до 80 хвилин

Вміст екзаменаційного білета й оцінювання відповідей на екзамені:

Кожне теоретичне питання – 15 балів

Питання на знання біографії – 10 балів

Критерії оцінювання відповіді на питання теоретичного характеру

Оцінка 13-15 балів – виставляється, якщо здобувач/ка точно і повно відповів/ла на запитання білета, чітко і логічно зазначив/ла причинно-наслідкові зв'язки, вільно володіє науковою термінологією, відтворює хронологію події, зазначає предумови історичного явища.

Оцінка 9-12 балів – ставиться у випадку, коли при відповіді здобувач/ка допустив/ла деякі неточності чи залишилась нерозкритою частина білета (до 15%) за умови, що принципові моменти запитань були розкриті правильно. Здобувач/ка наводить правильно класифікує історичне явище, частково демонструє причин і наслідків події.

Оцінка 4-8 балів – виставляється за наявність у відповіді декількох суттєвих неточностей, нечіткість відповіді, коли 30-50% змісту білета залишається нерозкритою, допущені помилки і порушена логіка викладу, що вплинуло на результат та правильність висновків. Відповідь не аргументована, порушені причинно-наслідкові зв'язки, плутанина з приводом і причиною. Здобувач/ка відчуває труднощі при викладі перебігу подій.

Оцінка 0-3 балів – виставляється, якщо здобувач/ка не засвоїв/ла матеріал у межах програм навчальної дисципліни, не дає конкретної відповіді на питання білету, не відтворює порядок подій, не здатний висвітлити поставлене питання. Не володіє базовими категоріями та основними теоретичними поняттями та термінами з історії України.

Критерії оцінювання відповіді на питання з біографії

10-9 балів – здобувач/ка глибоко і всебічно знає факти біографії, ознайомлений/на з першоджерелами; логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі, пов'язує діяльність особи з історико-культурним контекстом певної епохи.

7-8 балів – здобувач/ка глибоко і всебічно знає зміст фактів біографії, знає першоджерела; логічно мислить і будує відповідь, вільно обґрунтовує причинно-наслідкові зв'язки.

6-5 балів – здобувач/ка в основному знає зміст питання, але непереконливо відповідає, плутає причини вчинків; невпевнено дає визначення діяльності, допускає неточності

у фактах біографії; не вміє оцінювати соціальні фактори та явища, встановлювати взаємозв'язок між ними і діяльністю особи.

4-2 бали – здобувач/ка знає близько половини навчального матеріалу, здатний/на відтворити його відповідно до історичної епохи; розуміє основний навчальний матеріал, здатний/на з помилками й неточностями дати визначення понять; виявляє знання і розуміння основних положень причинно-наслідкових зв'язків. Відповідь правильна, але недостатньо осмислена

0-1 бал – здобувач/ка не розкрив/ла питання; не володіє теоретичними знаннями, не знає наукових фактів з біографії діяча; виявляє низький рівень навичок пояснення і обґрунтування історичної ситуації.

УВАГА! У разі використання заборонених джерел на екзамені здобувач на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

Викладання курсу «Історія України» ґрунтується на принципах академічної доброчесності. Здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватись принципу академічної доброчесності відповідно до ст. 42 Закону «Про освіту».

Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання, атестації (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Замість виконання завдань (вивчення тем) можуть також додатково враховуватись такі види активностей здобувача:

- проходження тренінг-курсів чи дистанційних курсів з використання сучасних освітніх технологій на платформах Coursera, Prometheus тощо (за наявності відповідного документу про їх закінчення, надання копії викладачу);
- участь в майстер-класах, форумах, конференціях, семінарах, зустрічах з проблем використання сучасних освітніх технологій (з підготовкою есе, прес-релізу, інформаційного повідомлення тощо, що підтверджено навчальною програмою заходу чи відповідним сертифікатом);
- участь у науково-дослідних та прикладних дослідженнях з проблем використання сучасних освітніх технологій (в розробці анкетних форм, проведенні опитувань, підготовці та проведенні фокус-груп, обробці результатів дослідження, підготовці звіту, презентації результатів тощо, що підтверджується демонстрацією відповідних матеріалів).

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання													Екзамен	Сума		
Розділ 1						Розділ 2							Контроль на робота	Разом	40	100
T1	T2	T3	60	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	8	60		
5	5	5	5	5	5	5	5	4	4	4	4	4				
20 балів (з них: активна робота на семінарських заняттях – 5 балів)						32 бали (з них: активна робота на семінарських заняттях – 5 балів; за самостійну роботу – 12 балів)										

T1, T2 ... T13 – теми розділів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90-100	відмінно
80-89	добре
70-79	
60-69	задовільно
50-59	
1-49	незадовільно

10. Рекомендована література

Основна література

1. Аркуша О. Г. Час народів. Історія України XIX століття: Навчальний посібник / О. Г. Аркуша, К. К. Кондратюк, М. М. Мудрий, О. М. Сухий. Львів, 2016. 408 с.
2. Бойко О. Д. Історія України: підручник / О. Д. Бойко. 5-те вид., доп. Київ : Академвидав, 2014. 717 с.
3. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX–XX століття. Київ, 2019. 656 с.
4. Новітня історія України (1945–2020 роки) : навч. посібник / Костянтин Кондратюк, Володимир Качмар. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 212 с.
5. Попович М. В. Нарис історії культури України. Київ: Наукова думка, 2017. 731 с.
6. Яковенко Н. М. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII століття. Київ, 2017. 380 с.

Допоміжна література

1. Борисова О. Зовнішня політика України: історія та сучасність. Київ: Наукова думка, 2017. 344 с.
2. Голод 1932-1933 років в Україні: причини та наслідки. Київ: Наукова думка, 2003. 888 с.
3. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Київ : Портал, 2022. 432 с.
4. Горобець В. М. «Це вікопомне склеювання знову в одне...». Зовнішньополітичні стимули та соціополітичні аванси для впровадження Гадяцької унії 1658 р. Український історичний журнал. 2009. № 4. С. 48-66.
5. Даниленко В. Україна в 1985–1991 рр.: остання глава радянської історії. Київ, 2018. 278 с.
6. Дзюба І. Інтернаціоналізм чи русифікація? Київ : ВД «Києво-Могилянська академія», 2005. 330 с.
7. Дзюба І. Тарас Шевченко. Життя і творчість. 2-у вид., доопрац. Київ : ВД «Києво-Могилянська академія», 2008. 718 с.
8. Історія українського війська: підручник / П. Ткачук та ін. Львів, 2017. 406 с.
9. Історія української культури : У 5 т. / НАН України. Гол. ред. Є. Патон., Г.Д. Вервес, І.Ф. Курас. та ін. Т. 1. Київ: Наукова думка, 2001. 1135 с.
10. Касьянов Г. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960-1980-х років. Київ: Либідь, 1995. 224 с.
11. Касьянов Г. В. Система владних відносин у сучасній Україні: групи інтересу, клани та олігархія. Український історичний журнал. 2009. №1 С. 160-180.
12. Кентій А. В., Лозицький В. С. Партизанський рух 1941-1944 рр. в Україні. Український історичний журнал. 2005. № 3. С. 3-16.
13. Магда Є. Гібридна агресія Росії: уроки для Європи. Київ : Каламар, 2017. 268 с.
14. Моця О. П. Київська Русь і країни Європи: характерні риси східнослов'янської державності, рівні міжнародних відносин та напрями контактів. Український історичний журнал. 2007. № 1 С. 4-19

15. Переяславська Рада 1654 року: Історіографія та дослідження. Київ: Смолоскип, 2003. 891 с.
16. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. Харків: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2018. 512 с.
17. Політична історія України ХХ ст.: У 6 т. Т 1. На зламі століть (кінець ХІХ ст. - 1917 р.) / Редкол.: І.Ф. Курас (гол.) та ін. Київ: Генеза, 2003. 424 с.
18. Смолій В.А., Степанков В.С. Українська національна революція ХVІІ ст. (1648-1676 рр.). – Київ: ВД «Києво-Могилянська академія», 2009. 447 с.
19. Таїрова-Яковлева Т. Іван Мазепа і Російська імперія. Історія «зради». Київ, 2013. 403 с.
20. Україна в історіях та оповідях. Есеї українських інтелектуалів / За ред. В. Єрмоленка. Київ, 2019. 304 с.
21. Чорний Д. М. Історія Слобідської України: Підручник. Харків, 2016. 264 с.
22. Чорновіл В. Україна починається з тебе. Івано-Франківськ: Дискурсус, 2020.
23. Чухліб Т.В. Мазепинська Україна між Російською та Шведською коронами: дилема вибору протекції. Український історичний журнал. 2009. № 2. С. 16-39.
24. Шаповал Ю. І. Петро Шелест у контексті політичної історії України ХХ століття. Український історичний журнал. 2008. № 3. С. 134-149.
25. Швагуляк М. Історичні студії: Українці на роздоріжжях та крутих поворотах історії (друга половина ХІХ - перша половина ХХ ст.). Львів: Тріада плюс, 2013. 748 с.
26. Шевченко І. Україна між Сходом і Заходом: Нариси з історії культури до початку ХVІІІ століття / Авторизований пер. з англ. М. Габлевич; під ред. А. Ясинівського / І. Шевченко. Львів, 2014. 250 с.
27. Яковенко Н. Українська шляхта з кінця ХІV до середини ХVІІ століття. Волинь і Центральна Україна. 2-е вид., переглянуте і виправлене. Київ, 2008. 472 с.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Національна бібліотека України імені В. Вернадського (Київ). URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
2. Інститут українознавства імені І. Крип'якевича НАН України (Київ). URL: <http://www.inst-ukr.lviv.ua>
3. Інститут української археографії та джерелознавства імені М. Грушевського. НАН України (Київ) URL: <http://www.gilan.uar.net/nasu/hiuass.html>;
4. Ізборник. Історія України ІХ- ХVІІІ ст. Першоджерела та інтерпретації. URL: lytoprys.org.ua
5. Інститут історії України НАН України. URL: <http://www.history.org.ua>
6. Українська Друга світова 1939-1945. URL: <http://www.wv2.memory.gov.ua>
7. Historians URL: <http://www.historians.in.ua>
8. Історія без міфів. URL: <https://www.youtube.com/channel/UCXx3yVx9paWJBLZVqQ8CRQ>
9. Історична правда. URL: <https://www.istpravda.com.ua>
10. ЛІКБЕЗ: історичний фронт. URL: <https://likbez.org.ua/ua/>.

12. Особливості навчання за денною формою в умовах дії обставин непоборної сили

В умовах дії форс-мажорних обмежень освітній процес в університеті здійснюється відповідно до наказів/розпоряджень ректора/проректора або за змішаною формою навчання або повністю дистанційно в синхронному режимі.

Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких обмежень з заборонаю відвідування ЗВО студентам денної форми навчання надається можливість скласти екзамен в тестовій формі дистанційно на платформі Moodle в дистанційному курсі «Історія України» <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=3944>.

